

Broj: 01-624-1 UO/19
Sarajevo, 04.07.2019. godine

Na osnovu člana 27. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“, br. 6/92, 8/93 i 13/94), člana 241. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13) i člana 60. stav (1) Pravila Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja, Upravni odbor Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja na drugom nastavku četvrte redovne sjednice, koja je održana 04.07.2019. godine, d o n i o j e

ODLUKU

I

Donose se Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“.

II

Sastavni dio ove odluke su Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“ broj: 01-624 UO/19 od 04.07.2019. godine.

III

Primjena Privremenih upravljačkih smjernica počinje danom davanja saglasnosti od strane Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, pa do donošenja Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem “Bijambare” u skladu s članom 155. Zakona o zaštiti prirode.

IV

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Predsjednik
Upravnog odbora

Melis Zunda, dipl. ing. saob. i kom.

Dostaviti:

1. Upravnom odboru Javne ustanove
2. Direktorju Javne ustanove
3. Ministarstvu prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo
4. Arhivi Javne ustanove

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina

CANTON SARAJEVO
Ministry of Physical Planning Construction and
Environmental Protection

Broj: 05-23-27280/19
Sarajevo, 12.07.2019. godine

Na osnovu člana 241. Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj 66/13),
Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo d o n o s i

ODLUKU

I

Daje se saglasnost na Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž "Bijambare"
broj: 01-624 U.O./19, koje je Upravni odbor Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna
područja donio na sjednici održanoj dana 04.07.2019. godine.

II

Primjena Privremenih upravljačkih smjernica za Zaštićeni pejzaž "Bijambare" počinje sa danom
donošenja ove odluke, a traje do donošenja Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem "Bijambare" od
strane Vlade Kantona Sarajevo, shodno članu 155. Zakona o zaštiti prirode.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Obrazloženje

Članom 241. Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj 66/13)
propisano je, da do donošenja plana upravljanja, organi upravljanja zaštićenim područjima, uz
saglasnost nadležnih kantonalnih ministarstava, donose privremene upravljačke smjernice.

S tim u vezi, Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja dostavila je
Ministarstvu prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo na saglasnost
Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž "Bijambare" broj: 01-624 U.O./19, a koje je
prethodno razmatrao i donio Upravni odbor na sjednici održanoj 04.07.2019. godine.

Uvidom u predloženi dokument utvrđeno je, da je njegoova struktura i sadržaj prilagođen
osnovnim dijelovima plana upravljanja koji su propisani odredbama federalnog Zakona o zaštiti
prirode.

Imajući u vidu prethodno navedeno, kao i činjenicu da je ranije doneseni Plan upravljanja
Zaštićenim pejzažem "Bijambare" istekao u 2018. godini, odlučeno je kao u dispozitivu odluke.

web: <http://mpz.ks.gov.ba>
e-mail: mpz@mpz.ks.gov.ba
Tel: + 387 (0) 33 562-029.
Fax: + 387 (0) 33 562-031

Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

Primjena Privremenih upravljačkih smjernica počinje sa danom donošenja ove odluke, a traje do donošenja novog Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem "Bijambare" od strane Vlade Kantona Sarajevo, shodno članu 155. Zakona o zaštiti prirode.

MINISTAR

Damir Filipović, MA prava

Dostaviti:

- Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja, ul. Branilaca Sarajeva 28/I
- Evidencija
- a/a

web: <http://mpz.ks.gov.ba>
e-mail: mpz@mpz.ks.gov.ba
Tel: + 387 (0) 33 562-029,
Fax: + 387 (0) 33 562-031
Sarajevo, Reisa Džemaludina Čauševića 1

KANTONALNA JAVNA USTANOVA ZA ZAŠTIĆENA PRIRODNA PODRUČJA

**PRIVREMENE UPRAVLJAČKE SMJERNICE ZA ZAŠTIĆENI PEJZAŽ
“BIJAMBARE”**

Sarajevo, juli 2019. godine

Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“

Pripremili:	Kontrolisao
Elma Karović, stručni rukovodilac za zaštićena prirodna područja <i>[Signature]</i>	DIREKTOR <i>[Signature]</i>
Harita Čolaković, stručni savjetnik za šumarstvo <i>[Signature]</i>	mr. sci. Osman Delić

SADRŽAJ:

I UVOD.....	4
II CILJEVI I POLITIKA UPRAVLJANJA PODRUČJEM ZAŠTIĆENOG PEJZAŽA "BIJAMBARE"	5
II. 1 Svrha upravljanja zaštićenim pejzažem "Bijambare"	5
II.2 Ciljevi upravljanja Zaštićenim pejzažem "Bijambare"	6
II.3 Politika upravljanja Zaštićenim pejzažem "Bijambare"	7
III SMJERNICE ZAŠTITE PODRUČJA ZAŠTIĆENOG PEJZAŽA "BIJAMBARE"	8
III. 1 Ocjena stanja i zaštita prirodnih vrijednosti	8
III.2 Ocjena stanja i zaštita kulturno – historijskih vrijednosti	13
III.3 Ocjena stanja i razvoj infrastrukturnih sadržaja	13
III.4 Koncept zaštite područja Zaštićenog pejzaža "Bijambare" i pojedinih zona	16
IV PRIVREMENE UPRAVLJAČKE AKTIVNOSTI.....	17
IV.1 Troškovi realizacije za privremene upravljačke smjernice iz Budžeta Kantona Sarajevo	17
IV.2 Troškovi realizacije za privremene upravljačke smjernice iz Budžeta Kantona Sarajevo –	18
IV.2.1 AKCIONI PLAN: Monitoring prirodnih vrijednosti.....	18
IV.2.2 AKCIONI PLAN: Uređenje infrastrukture	19
IV. 3 AKCIONI PLAN – Realizacija ugovorenih projekata.....	19
IV. 3.1 Projekat ADRIATICAVES - Održivo upravljanje i turistička promocija prirodnog i arheološkog naslijeđa	19
IV.3.2 PROJEKT EOKARST - „Eco Karst - usluge ekosistema zaštićenih područja u kršu - pokretačka snaga lokalnog razvoja“	20

Na osnovu člana 27. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“ br., 6/92, 8/93 i 13/94), člana 241. Zakona o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13) i člana 26. Pravila Kantonalne javne ustanove za zaštićena priroda područja, Upravni odbor Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja na drugom nastavku četvrte redovne sjednice održane dana 04.07.2019. godine donio je

PRIVREMENE UPRAVLJAČKE SMJERNICE ZA ZAŠTIĆENI PEJZAŽ “BIJAMBARE”

I UVOD

Sadržaj i struktura privremenih upravljačkih smjernica je prilagođena odredbama koje su propisane Zakonom o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj 66/13), a u skladu sa Zakonom o proglašenju Zaštićenog pejzaža “Bijambare” („Sl.novine Kantona Sarajevo“, br. 06/10 – Prečišćen tekst“ i Prostornim planom područja posebnih obilježja Zaštićeni pejzaž "Bijambare" („Sl.novine Kantona Sarajevo“ br. 23/09) kojima su definisane mjere zaštite, korištenja, uređenja i održavanja ovog prostora.

U slučaju kad raspoloživi resursi i vrijeme ne dopuštaju pripremu cjelovitog plana upravljanja za efikasno upravljanje zaštićenim područjem, potrebno je izraditi privremene upravljačke smjernice.

Ove smjernice su osnovni alat koji će Upravitelju poslužiti da definiše način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem sve do donošenja Plana upravljanja zaštićenim područjem na način i postupkom koji je propisan za njegovo donošenje.

Prije svega, privremene upravljačke smjernice su zasnovane na upravljačkim ciljevima kategorizacije – metoda IUCN, na osnovu smjernica koje definiše izradu Plana upravljanja po Zakonu o zaštiti prirode i na osnovu primarnih aktivnosti koje proizilaze iz zadatih smjernica, a koje su zasnovane na osnovu dugogodišnjeg iskustva Upravitelja u upravljanju drugim zaštićenim područjima.

Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“ su sadržane u tri poglavlja.

Prvo poglavlje se odnosi na ciljeve i politiku upravljanja područjem Zaštićenog pejzaža “Bijambare”, u kojem su dati pokazatelji za uspostavu zaštićenog prostora, politike upravljanja kao i temeljni ciljevi upravljanja ovim područjem.

Drugo poglavlje tretira smjernice zaštite Zaštićenog pejzaža “Bijambare” u kojem je data ocjena stanja Zaštićenog pejzaža “Bijambare”, koncept zaštite ovog prostora baziran na predstavljenim mjerama zaštite i dozvoljenim intervencijama u području, kao i upravljačkim aktivnostima koje će

omogućiti da se provodi efikasna zaštita i upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima Zaštićenog pejzaža "Bijambare".

Treće poglavlje se odnosi na izvođenje (realizaciju) privremenih upravljačkih smjernica za Zaštićeni pejzaž "Bijambare", a odnose se na prostorno-vremensku dinamiku i prateće ekonomske aspekte realizacije predviđenih smjernica, kao i način i izvor finansiranja ovog područja.

II CILJEVI I POLITIKA UPRAVLJANJA PODRUČJEM ZAŠTIĆENOG PEJZAŽA "BIJAMBARE"

II. 1 Svrha upravljanja zaštićenim pejzažem "Bijambare"

Svrha uspostave prostora Zaštićenog pejzaža "Bijambare" je proistekla iz njegovih osnovnih prirodnih vrijednosti i potreba šire društvene zajednice, a shodno osnovnim istaknutim IUCN principima za kategorizaciju zaštićenih područja:

KATEGORIJA V zaštićenih područja obuhvata ona područja gdje je dugotrajna interakcija čovjeka i prirode proizvela specifične ekološke, biološke, kulturne i estetske vrijednosti i gdje je održavanje tog odnosa nužno da bi se ove vrijednosti sačuvala.

Očuvanje integriteta ovih tradicionalnih interakcija je od vitalnog značaja za očuvanje, održavanje i evoluciju jedne ovakve zone.

Prema Zakonu o zaštiti prirode FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 66/13), Zaštićeni pejzaž je svrstan u kategoriju zaštite Va i definisan je na slijedeći način:

"Kategorija Va zaštićenih područja obuhvaća područje nastalo kroz interakciju ljudi i prirode tokom vremena, a karakteriše se značajnim ekološkim, biološkim, kulturnim i estetskim vrijednostima. Očuvanje interakcije ljudi i prirode je od vitalnog značaja za zaštitu i održivost područja sa pridruženim prirodnim i drugim vrijednostima."

Po istom zakonu definisani su primarni i ostali ciljevi vezani za zaštitu, očuvanje, korištenje i unapređenje ove kategorije zaštite, a to su:

Primarni cilj :

- Zaštita i održanje važnih kopnenih, morskih pejzaža i parkova prirode s vrijednostima koje su nastale interakcijom ljudi i prirode kroz tradicionalnu praksu upravljanja.

Ostali ciljevi :

- Održanje uravnotežene interakcije prirode i ljudske kulture kroz zaštitu kopnenog/morskog pejzaža i parka prirode pridruženih tradicionalnih načina upravljanja, društvenih, kulturnih i duhovnih vrijednosti.
- Generalni doprinos očuvanju biodiverziteta kroz upravljanje vrstama u okviru kulturnog pejzaža i kroz poboljšanje mogućnosti očuvanja u teško iskorištavanim pejzažima.

- Poboľšane mogućnosti za uživanje, blagostanje i socioekonomske aktivnosti kroz rekreaciju i turizam.
- Korištenje prirodnih proizvoda i funkcija okoline.
- Uspostava okruženja koje će podstaći uključivanje lokalne zajednice u upravljanje vrijednim kopnenim, morskim pejzažima, te prirodnim i kulturnim vrijednostima unutar njih.
- Podrška očuvanju agrobiodiverziteta i akvatičnog biodiverziteta.

Područje Zaštićenog pejzaža "Bijambare" posjeduje pejzaž koji ima visok ekološki kvalitet vrijednost sa raznolikim pridruženim staništima, florom i faunom, što zajedno sa specifičnom sociokulturnom organizacijom lokalne zajednice (sistem naselja, lokalni običaji, vjerovanja i sl.) i manifestacijom tradicionalnog načina poljoprivredne proizvodnje i stočarstva, daje širem području Crnoriječke visoravni univerzalna svojstva.

Zaštićeni pejzaž "Bijambare" sadrži sve neophodne parametre za ostvarivanje ekoturističkih posjeta i posjeta s aspekta sportskog, speleološkog i rekreativnog turizma i uživanja posjetilaca unutar svakodnevnog načina života i ekonomskih aktivnosti.

Na osnovu iznesenih činjenica može se zaključiti da uspostava Zaštićenog pejzaža "Bijambare" na širem području Crnoriječke visoravni ima svrhu:

- očuvanja i unapređenja svih elemenata fizičkogeografskog i biološkog diverziteta u zoni zaštićenog područja,
- razvoja i unapređenja ekoturističkih potencijala općine Ilijaš i Kantona Sarajevo na nivou organiziranih i planskih turističkih posjeta koje imaju sportsko-rekreativni i edukacioni karakter, a u koje su, istovremeno, uključeni i kulturni elementi šireg područja Crnoriječke visoravni,
- aktivnog učešća lokalnog stanovništva u održavanju i unapređenju funkcioniranja zaštićenog područja i njegovog daljeg promoviranja u funkciji samoodrživog razvoja lokalne zajednice.

II.2 Ciljevi upravljanja Zaštićenim pejzažem "Bijambare"

Temeljni ciljevi upravljanja ovim zaštićenim područjem su:

- održavanje skladnih interakcija na relaciji prirodnih vrijednosti i antropogenih aktivnosti u neposrednoj okolini kroz funkcionalnu zaštitu pejzaža i nastavljanja tradicionalnog načina upotrebe zemljišta, etnograditeljske tradicije i socio-kulturnih manifestacija;
- održavanje načina života i ekonomskih aktivnosti koje su u skladu sa prirodom i očuvanjem društvenih i kulturnih vrijednosti lokalne zajednice sa šireg područja Crnoriječke visoravni;
- očuvanje fizičkogeografskih vrijednosti i biodiverziteta pejzaža i staništa i sa njima povezanih vrsta i ekosistema;
- upotreba prostora i aktivnosti koje se odvijaju na prostoru Zaštićenog pejzaža u skladu sa namjenama pojedinih zona;
- ostvarivanje nesmetanih ekoturističkih i sportsko-rekreativnih posjeta za sve posjetioce ovog zaštićenog područja i omogućiti im da uživaju u esencijalnim kvalitetama područja;
- podsticanje naučnih i obrazovnih aktivnosti koje će doprinijeti ekonomskom prosperitetu i dugoročnom blagostanju lokalne zajednice;

- podizanje ekološke svijesti lokalnog stanovništva, te stanovništva šire regije i cijele zemlje o potrebi daljeg razvoja i unapređenja zaštite okoliša u ovom i drugim postojećim zaštićenim prostorima i uspostavi novih zaštićenih područja;
- doprinos samoodrživom razvoju lokalne zajednice putem osiguranja proizvodnje i prodaje ekološki zdrave hrane (kao što su razni poljoprivredni proizvodi i šumski plodovi) i pružanje različitih vrsta usluga.

Pored navedenih osnovnih ciljeva upravljanja, mogu se izdvojiti i posebni, uži ciljevi koje se oslanjaju na bazne elemente prirode Zaštićenog pejzaža "Bijambare", odnosno koji su zasnovani na primarnim funkcijama zaštićenog područja kao što su:

- naučno istraživanje,
- zaštita divljine,
- prezervacija vrsta i genetičke raznolikosti,
- održavanje usluga ekosistema,
- zaštita specifičnih prirodnih / kulturnih objekata,
- turizam i rekreacija,
- edukacija,
- održiva upotreba resursa iz prirodnih ekosistema,
- održavanje kulturnih/tradicionalnih atributa.

Postavljeni ciljevi su u skladu s ciljevima definiranim Zakonom o zaštiti prirode, kao i upravljačkom ciljevima definisanim od strane IUCN za ovu kategoriju.

II.3 Politika upravljanja Zaštićenim pejzažem "Bijambare"

Polazna tačka za razvoj upravljačke politike je lista smjernica za kategoriju V zaštićenog područja koju je IUCN propisao 1994. godine u okviru smjernica za kategorije upravljanja zaštićenim područjima.

Ove smjernice uključuju održavanje harmoničnih interakcija između prirode i socio-kulturnih elemenata lokalne zajednice, kroz zaštitu pejzaža i podržavanje tradicionalnih oblika upotrebe zemljišta na način koji je u skladu sa zakonskom regulativom zaštićenog područja kao i podržavanje načina života i ekonomskih aktivnosti koje su u skladu sa prirodom i očuvanjem društvenog i kulturnog naslijeđa lokalne zajednice.

Politika upravljanja Zaštićenim pejzažom "Bijambare" se bazira na uvažavanju nekoliko temeljnih pretpostavki za uspješno funkcioniranje i dalji razvoj ovog područja:

- očuvanju fizičkogeografskog i biološkog diverziteta Zaštićenog pejzaža "Bijambare",
- daljem unapređenju mehanizama zaštite unutar zaštićene zone i na širem okolnom prostoru,
- promoviranju prirodnih i sociokulturnih vrijednosti zaštićenog pejzaža kao i cijelog područja Crnoriječke visoravni i šire regije,
- održivom korištenju postojećih resursa za potrebe ekoturističkih posjeta, obrazovnih programa i naučnih istraživanja,

- ostvarivanja održivog razvoja lokalnog stanovništva korištenjem prirodnih resursa zaštićenog područja u skladu s ciljevima zaštite.

Politika upravljanja Zaštićenim pejzažom "Bijambare" treba da se ostvaruje uz uvažavanje temeljnih principa koji upravljanje čine efikasnim i samoodrživim procesom.

III SMJERNICE ZAŠTITE PODRUČJA ZAŠTIĆENOG PEJZAŽA "BIJAMBARE"

Prostor Zaštićenog pejzaža "Bijambare" se nalazi na sjevernom dijelu Kantona Sarajevo i općine Ilijaš, neposredno uz magistralnu cestu Sarajevo-Tuzla. Zahvata površinu od 497 ha s ukupnom dužinom obuhvata od 10.178 m.

Ovo područje pripada prostoru središnjih bosanskih Dinarida, smješten između planina Zvijezde na sjeveru i sjeveroistoku, Ozrena na jugu i jugoistoku i Čemerske planine na zapadu i jugozapadu. Nalazi se na oko 25 km zračne linije sjeverno od Sarajeva, na platou Nišićke visoravni i između sela Nišići i Krivajevići.

Granica s južne strane ide magistralnom cestom M18 Sarajevo-Tuzla, s istočne strane prolazi kroz selo Motike idući prema sjeveru do granice Kantona Sarajevo koja je ujedno i sjeverna granica obuhvata. Karakteristike reljefa ovog područja predstavljaju izrazitu planinsku oblast s dijapazonom visina od 915-1044 m.n.v.

III. 1 Ocjena stanja i zaštita prirodnih vrijednosti

Geološke i geomorfološke karakteristike

Kao posebnu vrijednost geološke raznolikosti i prirodnog naslijeđa mogu se izdvojiti brojne pećine i to prvenstveno: Srednja ili Glavna bijambarska pećina, Gornja pećina, Donja pećina, Đuričina pećina, Ledenjača, Ledenica, kao i brojne vrtače, škarpe, ponori i grebeni.

Bijambarske pećine, kao i druge karstne pojave u okviru Zaštićenog pejzaža "Bijambare", predstavljaju jedinstvenu geološku pojavu u Dinaridima Bosne i Hercegovine, a rijetke su pojave i u Južnoj grani Alpa.

Srednja ili Glavna bijambarska pećina je najduža, najatraktivnija i s pravom zaslužuje najveće interesovanje. Nalazi se na rubu krečnjačkog grebena koji se proteže u pravcu sjeverozapad – jugoistok, a strmo pada prema jugozapadu.

Dužina pećine je 420 m koliko ima uređenih osvijetljenih staza, a koje prolaze kroz četiri povezane dvorane od kojih je posljednja i najveća. Zbog odlične akustičnosti ova dvorana je nazvana "Muzička dvorana".

U prethodnom periodu su uložena znatnija sredstva na poboljšanju rasvjete, pristupnih i unutrašnjih pješačkih staza koje su namijenjene za razgledanje pećine, pri čemu je ovaj cijeli prostor unaprijeđen za posjete.

Posjete pećini se odvijaju planski, pod nadzorom stručnog vodiča koji, osim pružanja informacija o pećini, vodi brigu i o redu tokom obavljanja posjeta.

Gornja bijambarska pećina se nalazi iznad i desno od Srednje bijambarske pećine na udaljenosti cca 60 m. Široko predvorje orijentisano prema jugozapadu je suho i bogato osvijetljeno pa je bilo pogodno kao prahistorijsko sklonište. Ova pećina je značajno arheološko nalazište i dobro je opisana u djelu Maleza (1968).

Donja bijambarska pećina je ustvari aktivni ponor potoka Brodić. Leži južno-jugozapadno od Srednje bijambarske pećine na udaljenosti oko 100 m, na koti 915 n.v.

Đuričina pećina je locirana na oko 600 m od Srednje pećine u pravcu sjeveroistok. Od otvora se pruža oko 40 m dubok kanal, na čijem dnu se nalazi snijeg do kasno u ljeto. Objekat je nenarušen, prolaz obrastao brojnim endemičnim i reliktnim biljnim vrstama, nedovoljno istražen.

Dimšina pećina se nalazi kod ponora Bjelila uz put za bijambarske pećine. Položaj ove pećine pokazuje da je ona u nedavnoj geološkoj prošlosti imala ulogu ponora koji je drenirao vodu Bjelila i pritoka.

Uz navedene objekte registrovane su još tri pećine (Ledenjača, Ledenica, Nova pećina). Osim ovih pećina, ovo područje je karakteristično i po nizu ponora koji su izduženi u pravcu sjever-jug na mjestima gdje nepropusne verfenske naslage prelaze u krečnjačke grebene, kao i po nizu drugih specifičnih i interesantnih orografskih oblika.

Hidrološke i hidrogeološke karakteristike

Područjem Bijambara u hidrološkom smislu dominiraju dva vodotoka Bjelila i Brodić, kojim se vrši transport voda sa Nišića prema ponorskim zonama na lokalitetu bijambarskih pećina.

Formiranje retenzije na širem području Bijambara u direktnoj je vezi s kapacitetom poniranja. Ponorska zona u Donjoj bijambarskoj pećini nesmetano evakuše sve vode potoka Brodić, a ponorska zona u području Dimšine pećine bez problema prihvata male i srednje male vode, dok se u srednjim i velikim vodama na tom prostoru formira retenzija.

Od izvora unutar predmetnog obuhvata locirani su izvori Studenac, Banjevac, Junakovac, Babina voda, Dragina voda, Hadžino vrelo. Sva izvorišta su s relativno malim izdašnostima. Na zapadnoj granici obuhvata locirano je vrelo Studenac koje je kaptirano za potrebe Informaciono-edukacionog centra na Bijambarama. Najznačajnije izvorište u obuhvatu je Junakovac koje je kaptirano za potrebe seoskog stanovništva i vikend-naselja Borak.

Kvantitativno-kvalitativni monitoring vodnih pojava koje egzistiraju na ovom zaštićenom području rađen je u okviru projekta „Monitoring vodnog područja Spomenika prirode Skakavac“ i Zaštićenog pejzaža Bijambare“, od jula 2013. do jula 2014. godine.

Monitoring je rađen na osnovu istoimenog ugovora koji je potpisan sa Institutom za hidrotehniku Građevinskog fakulteta u Sarajevu, a sastojao se od praćenja hidrološkog režima i kvaliteta vode u

različitim periodima godine, odnosno u različitim hidrološkim uslovima. U okviru predmetnog monitoringa ustanovljeni su sljedeći zaključci:

Hidrološkim analizama područja Bijambare konstatovano je da prosječna vrijednost proticaja osmotrenog perioda na vodotoku Bjelila iznosi $Q_{sr} = 6.65 \text{ m}^3 / \text{s}$, dok je na vodotoku Brodić $Q_{sr} = 0.74 \text{ m}^3 / \text{s}$. Ove vrijednosti protoka predstavljaju mnogo više vrijednosti od onih procijenjenih ekspertizom iz 2007. godine. Zbog kratkog perioda mjerenja predstavljene rezultate u ovom izvještaju treba prihvatiti sa rezervom, te bi u cilju pouzdanije ocjene hidroloških parametara ovog područja, monitoring u pogledu vodostaja i proticaja trebalo nastaviti u narednom periodu.

Što se tiče fizičko-hemijskih karakteristika, dobivenih na osnovu provedenih analiza, potok Bjelila se zbog koncentracija nitrata i opterećenja bakterijama *Escherichia Coli* svrstava u III klasu. Ispitivanja na godišnjem nivou pokazala su da u različitim vodnim periodima kvalitet vode značajnije varira, najvjerovatnije u zavisnosti od trenutnih uticaja. Značajne oscilacije u broju koliformnih klica i *Escherichia Coli* koje se bitno razlikuju u odnosu na različite vremenske periode mogu ukazivati na antropogeni uticaj. Potok Brodić se svrstava u II klasu vodotoka.

Biološke analize područja Bijambare, a prema izvršenoj analizi sastava zoobentosa, ukazuju da vodotok Bjelila pripada II klasi voda, što ga čini umjereno zagađenim (pretežno organskim otpadom), ali sa dovoljno kiseonika. Dugotrajne analize sastava zoobentosa navedenih potoka bi pokazala da li je uistinu navedeno stanje prirodno ili je onečišćenje vodotoka uzrokovano antropogenim aktivnostima. Prema izvršenoj analizi sastava zoobentosa potoka Brodić analizirani uzorci pripadaju II klasi boniteta, što ih čini umjereno zagađenim (pretežno organskim otpadom), ali sa dovoljno kiseonika.

Pedogeografske karakteristike

Pedološke karakteristike, izražena heterogenost geološke podloge i hidrogeoloških karakteristika kao i klimatskih prilika usloveli su visoku diferenciranost tipova zemljišta.

Zemljište, kao ekološki faktor, u uskoj je vezi s biljnim zajednicama tako da se ta zakonitost iskazuje i na predmetnom području. U zavisnosti od stepena razvijenosti i načina vlaženja u predmetnom obuhvatu, diferenciraju se zemljišta iz grupe automorfni i hidromorfni zemljišta.

Automorfna tla u potpunosti dominiraju i pokrivaju velike površine. Predmetnom području poseban značaj i obilježje daju zemljišta tipa tresetišta. Glavna genetska karakteristika ovih zemljišta je hidromorfizam. Jedna od posljedica tog procesa je usporeno razlaganje organske materije.

Vegetacijske karakteristike

Ukupnost interakcijskih odnosa biotičkih i abiotičkih faktora ovog područja rezultirala je visokim stepenom diverziteta živog svijeta i životnih zajednica. Na području su konstatovane 133 različite životne zajednice nivoa asocijacije. Njihovu strukturu čini preko 800 vrsta viših biljaka. Osnovano se procjenjuje da na ovom području egzistira značajan dio biljnog svijeta Bosne i Hercegovine.

Utvrđen je i visok procent vrsta endemičnog karaktera i to dinarskog, balkanskog i jugoistočnoevropskog rasprostranjenja, kao i prisustvo niza interesantnih i rijetkih vrsta biljaka koje imaju značajnu ekološku, fitocenološku i biljnogeografsku dijagnostičku vrijednost.

U granici posmatranja najzastupljenija namjena zemljišta su "šume i šumska zemljišta". U strukturnom smislu iskazuju se kao visoke šume, izdanačke šume, goleti sposobne i nesposobne za pošumljavanje, a što potvrđuje i sintaksonomski pregled biljnih zajednica.

Pregled šumske vegetacije u Zaštićenom pejzažu „ Bijambare“

- **Šuma bijelog bora i smrče na kiselo-smeđem zemljištu kao prelazni stadij vegetacije**
(*Piceo-Pinetum silicolum* Stef. 1961.);
- **Šuma smrče i jele na smeđem i kiselo-smeđem zemljištu**
(*Abieti-Piceetum* Stef. 1961);
- **Šuma smrče na podzolu kao trajni stadij vegetacije**
(*Lycopodio – Piceetum montanum* Stef. 1961);
- **Šuma smrče i mahovine tresetarke**
(*Sphagno – Piceetum montanum* Stef. 1961.).

Područje karakteriše i veliko bogatstvo vrsta koje po osnovu fiziološko-farmakološkog djelovanja spadaju u grupu medicinske flore. Ima dosta ljekovitih, jestivih, aromatičnih i vitaminskih biljaka, koje u prirodnom ambijentu obrazuju interesantne mozaike i samom području daju posebnu oblikovnu notu.

Na ovom području su zabilježene i dvije lokacije tresetnih zemljišta i to na nadmorskim visinama od 920 m i 930 m, s florom nižih biljaka koje predstavljaju posebnu biološku vrijednost ovog prostora.

Posljednjim monitoringom zabilježeno je da ova zajednica pokazuje znakove zamočvarivanja – zabarivanja odnosno postepeni nestanak mahovina tresetarki na dijelovima koji su plići odnosno na kojima izostaje podzemna voda. Veoma je osjetljiva na antropogene uticaje tako da je pod posebnom pažnjom i zaštitom.

Ustanova posvećuje posebnu pažnju očuvanju prirodnih vrijednosti i praćenju stanja biodiverziteta u Zaštićenom pejzažu "Bijambare" tako da je 2009. godine, na osnovu ugovora sa Šumarskim fakultetom Univerziteta u Sarajevu, postavljene su trajne eksperimentalne plohe koje reprezentuju ekosisteme koji su u zaštićenom području.

Tako su četiri eksperimentalne plohe postavljene u šumskom, po jedna na livadskom ekosistemu, kamenjaru i tresetištu. Na eksperimentalnim plohama je utvrđeno trenutno stanje diverziteta nad kojim treba provoditi monitoring snimanjima koja se trebaju vršiti istom metodikom.

U cilju praćenja stanja biodiverziteta na području Zaštićenog pejzaža "Bijambare", na prethodno utvrđenim plohama, putem projekta "Monitoring biodiverziteta na Zaštićenom pejzažu Bijambare", od strane iste naučne institucije nastavljene su aktivnosti na monitoringu po već uspostavljenoj metodi.

Na osnovu podataka prikupljenih pomenutim projektom, donesene su preporuke za očuvanje i unapređenje stanja biodiverziteta za istraživane ekosisteme, koje se prvenstveno odnose na

provođenje šumsko-uzgojnih zahvata u funkciji povećanja individualne otpornosti i vitaliteta stabala smrče kao najdominantnije vrste na ovom prostoru.

Na osnovu pregleda sastojina navedeno je da je neophodno poduzeti određene aktivnosti kako bi se stanje unutar ovih šumskih zajednica popravilo. Evidentirano je da dalji razvoj ovih sastojina ide u pravcu nestanka pojedinih vrsta drveća i dominacije jedne ili dvije. Ovi procesi su potpomognuti neadekvatnim sječama, te izostankom šumsko-uzgojnih radova koje treba provoditi u ovim šumama u funkciji povećanja udjela ostalih vrsta drveća i povećanja vitaliteta, stabilnosti i individualne otpornosti stabala.

U okviru redovnih aktivnosti na zaštiti šuma vrši se kontinuirano postavljanje biotehničkih klopki sa agregacionim feromonima, kao i njihovo redovno prikupljanje i dostava ulova Katedri za zaštitu šuma Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, gdje se vrši njihova determinacija i kvantifikacija.

Uporedo s ovom aktivnošću, na prostoru Zaštićenog pejzaža "Bijambare" kontinuirano se svake godine vrši doznaka sanitarnih užitaka, njihova izrada i uklanjanje s prostora.

Poslovi na doznaci i uklanjanju oštećenih i zaraženih stabala su na osnovu potpisanog Sporazuma povjereni KJP "Sarajevo šume" d.o.o. Sarajevo.

Karakteristike faune

Područje Zaštićeni pejzaž "Bijambare" odlikuje se i izuzetnom faunističkom raznovrsnošću. Evidentna je veza populacije životinja i producentske komponente ekosistema. Izražen stepen diverziteta među vrstama faune generisan je visokom raznolikošću ekoloških uslova i životnih zajednica. Javljaju se i brojni predstavnici faune - krupniji i sitniji sisari, ptice, gmizavci, vodozemci, mekušci, insekti i druge grupe životinja na nižem stepenu razvoja.

Od krupne divljači u području povremeno obitavaju vrste medvjed mrki (*Ursus arctos*) i vuk (*Canis lupus*), dok u području stalno obitava srna (*Capreolus capreolus*) i divlja svinja (*Sus scrofa*).

Od vrsta sitne divljači, u području su zastupljene: zec (*Lepus europeus*), puh (*Glis glis*), lještarka (*Bonasa bonasia*), šumska šljuka (*Scolopax rusticola*), golub grivnjaš (*Columba palumbus*), lisica (*Vulpes vulpes*), divlja mačka (*Felis silvestris*), kuna zlatica (*Martes martes*), kuna bjelica (*Martes foina*), velika lasica (*Mustela erminea*), mala lasica (*Mustela nivalis*), tvor (*Mustela putorius*), vjeverica (*Sciurus vulgaris*), gavran, (*Corvus corax*), vrana siva (*Corvus corone cornix*), svraka (*Pica pica*), čavka (*Corvus monedula*) i kreja (*Garullus glandarius*), škanjac mišar (*Buteo buteo*), sivi soko (*Falco peregrinus*), jastreb kokošar (*Accipiter gentilis*), kobac ptičar (*Accipiter nisus*), orao suri (*Aquila chrysaetos*), te sova (*Strigidae spp*).

Prostor obiluje i brojnim drugim vrstama ptica, vodozemaca, gmazova i šišmiša od kojih je veliki broj zaštićen i nalazi se na popisu vrsta za NATURA 2000.

U cilju zaštite faune na ovom području, Ustanova je obezbijedila izradu dokumenta „Program zaštite divljači“, koji je izrađen od strane Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i predstavlja planski dokument za razdoblje od 10 godina.

Provedba ovog dokumenta osigurava zaštitu divljači na površinama unutar obuhvata i zasnovana je na naučnim i stručnim principima.

Kako se na prostoru Zaštićenog pejzaža „Bijambare“ nalazi značajan broj prirodnih - pećine, vodene površine, tresetišta, šume koji omogućavaju boravak tokom lovne sezone kao i prostore za hibernaciju tokom zime većem broju vrsta šišmiša, prišlo se detaljnijem istraživanju ove vrste u okviru prostora.

Prvi godišnji monitoring šišmiša je urađen 2015./2016. godine na osnovu potpisanog ugovora sa Centrom za krš i speleologiju iz Sarajeva. Ovo je bio prvi godišnji monitoring šišmiša u jednom zaštićenom području u Bosni i Hercegovini.

Drugi godišnji monitoring šišmiša obavljen je u period 2017/2018. godina, a rezultati monitoringa ukazali su da ovaj prostor predstavlja staništa, lovne koridore i prostore za hibernaciju minimalno 17 vrsta šišmiša, od kojih je 10 vrsta navedeno u Dodatku II Direktive o staništima, te se iz tog razloga preporučuje nastavak monitoringa šišmiša na ovom području, po mogućnosti uz mikroklimatska ispitivanja u pećinama i na šumskom prostoru.

III.2 Ocjena stanja i zaštita kulturno-historijskih vrijednosti

Na području Zaštićenog pejzaža „Bijambare“ je 2013. godine s lokaliteta Donji Ivančići (Čevljanovići) premještena nekropola stećaka „Mramorje“, koja predstavlja nacionalni spomenik Bosne i Hercegovine.

Stećci na lokalitetu „Bijambare“ su premješteni na osnovu prethodno urađenog Elaborata o izmještanju stećaka koji je uradio Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa Kantona Sarajevo, dok je nadzor nad provođenjem radova vršio Zavod za zaštitu spomenika Federacije Bosne i Hercegovine.

Nekropola ima ukupno 39 stećaka, od čega je 32 u formi sljemenjaka i sedam u formi sanduka. Nekropola datira iz perioda kraja 14. i početak 15. stoljeća. Stećci su obrađeni i većinom su dobro sačuvani.

Upravljanje i zaštita ovog kulturno-historijskog naslijeđa će se odvijati u smjeru zaštite ovog objekata, a u skladu sa uputstvima i preporukama izrađenog Elaborata.

III.3 Ocjena stanja i razvoj infrastrukturnih sadržaja

U prethodnom periodu izvršeno je niz aktivnosti na sanaciji postojećih infrastrukturnih sadržaja kao i na izgradnji novih.

Na prostoru nema stalnih naselja s lokalnim ruralnim stanovništvom, registrovane građevine su isključivo kuće za odmor, odnosno povremeni sezonski boravak korisnika koji žive u urbanim zonama.

U okviru prve zaštitne zone, oko 130 m južno od Glavne bijambarske pećine, na mjestu bivšeg Planinarskog doma, rekonstruisan je i uspostavljen Informativno-edukacioni centar koji služi za potrebe upravljanja i prezentaciju zaštićenog područja.

Objekat je namjenski uređen i opremljen u skladu sa njegovom namjenom, posjeduje restoran, edukacionu salu i poslovne prostorije za rad upravitelja, a otvoren je za posjetioce tokom cijele godine. Vodosnabdijevanje je osigurano kaptažom izvora Studenac, dok je snadbijevanje električnom energijom osigurano podzemnim kablom s dalekovoda uz magistralnu cestu.

Prikupljanje, odvodnja, tretman i ispuštanje otpadnih voda iz Informativno-edukacionog centra na Bijambarama, kao i iz pratećih objekata oko ovog centra, riješeno je putem uređaja za biološki tretman otpadnih voda.

Za eko-kamp "Bijambare", koji je planiran za izgradnju na prostoru nekadašnje vojne kasarne, pripremljena je projektna dokumentacija koja je preduslov za početak radova na njegovoj uspostavi.

Kompleks kasarni se sastoji od pet tipskih montažnih objekata i pratećih sadržaja kao što su kontejnerska kotlovnica, rezervoar za prečišćavanje otpadnih voda – kolektor i stubna trafostanica, koji su zbog nekorištenja u veoma lošem stanju.

Prema Prostornom planu područja posebnih obilježja Zaštićeni pejzaž "Bijambare" (Sl. novine Kantona Sarajevo 23/09), utvrđena je obaveza izrade dokumentacije za planirane namjene i definisana područja.

U skladu sa navedenim izrađena je i usvojena projektna dokumentacija na nivou urbanističkog projekta za obuhvat koji objedinjuje namjene: Edukaciono-rekreacioni EKO KAMP (koji obuhvata postojeći kompleks kasarne „Zamo Dučić“ u površini od 2,7ha) i sportsko-rekreacionu zonu 1 (prostor bivšeg heliodroma i vojnog poligona od 4,91 ha).

Urbanističkim projektom objedinjen je prihvata i smještaj posjetilaca, prostor za edukaciju i rekreativnu aktivnost djece, omladine i sportista, kao i adekvatni sadržaj za posjetioce. Projektna dokumentacija na nivou Urbanističkog projekta podrazumijeva legalizaciju dva objekta kasarni, dok će se preostala tri objekta predvidjeti za uklanjanje. U međuvremenu je urađen i Glavni projekat "Edukacijskog centra i smještajnog objekta u okviru zaštićenog pejzaža Bijambare".

Predmetni obuhvat ovim konceptom podijeljen je u funkcionalnom smislu na:

- zonu edukacijskog centra i smještajnog objekta,
- zona eko-kampa (u skladu sa normativima eko-kampinga),
- zona namijenjena za izletnike (uređene površine za odmor izletnika i edukativni park minijatura),
- zona sporta i rekreacije.

Pristup kompleksu edukaciono-rekreacionom eko-kampu i sportsko-rekreacionoj zoni planirano je ostvariti s postojeće saobraćajnice, neposredno uz magistralnu cestu Sarajevo - Tuzla. Unutar kompletne sportsko-rekreacione zone planirane su šetnice i trim-staze zemljanog tipa do pojedinih odredišta eko-kampa, svih zona namijenjenih za izletnike, kao i do zone edukacionog centra i smještajnih objekata. Saobraćaj u mirovanju nije tretiran u obuhvatu, nego je osiguran dirigovani ulaz-izlaz u isti, za interventna, protivpožarna vozila i turistički vozil.

Od saobraćajnica veće važnosti ističe se magistralni put M18 koji u dužini cca 1,4 km prolazi ivicom zaštićenog prostora i praktično predstavlja njegovu jugoistočnu granicu. u obuhvatu nema drugih kategorisanih puteva, odnosno ostali putevi su nekategorisani s funkcijom zadovoljenja potreba i pristupa postojećim objektima i prostorima. Put prema Informativno-edukacionom centru, kao i prema rezervoaru Junakovac je novoasfaltiran i u dobrom je stanju, dok su ostali putevi u obuhvatu s makadamskim ili zemljanim kolovozom.

Na lokalitetu bivšeg pozajmišta kamena između prilaznog i magistralnog puta na ulazu u zaštićeni pejzaž „Bijambare“ izgrađen je parking-prostor u okviru kojeg je postavljen montažni, servisno-naplatni objekat kao i ulazna kapija i automatska parkirna rampa.

Izradom parking-prostora, kao i pratećih objekata koji se nalaze u sklopu njega, stekli su se uslovi definisani zakonom o proglašenju Zaštićenog pejzaža „Bijambare“, dati kroz mjere zaštite, a koji se odnose na zabranu kretanja saobraćaja u I i II zoni zaštite.

Na dijelu prostora na kojem su intenzivirane posjete uspostavljen je sistem javne rasvjete i videonadzora.

Kanalizacioni sistem na Bijambarama ne postoji. Objekti stalnog i privremenog stanovanja nisu priključeni na kanalizacionu mrežu, već imaju individualne septičke jame.

Na prostoru se nalazi izgrađena i turistička infrastruktura kao što su brojna ambijentalno prilagođena odmorišta, dječija igrališta, sportski tereni, pješačke staze, klupe, putokazi, informativni i edukacioni panoi, zaštitne ograde, kao i ostale slične konstrukcija pripadajuće namjene.

Sigurnost posjetitelja unutar područja

Područje zaštićenog pejzaža „Bijambare“ se tokom poslednjih ratnih dešavanja nalazilo neposredno uz liniju sukoba, te se na osnovu informacija koje su dobijene tokom izviđanja ovog prostora sumnjalo na postojanje veće površine koja se nalazila pod minama.

Nakon što su u procesu generalnog izviđanja izviđački organi utvrdili sumnju u rizičnost ovog područja, Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini je izradio i realizovao jedanaest projekata tehničkog izviđanja.

Za površine koje su izviđanjem ustanovljene kao kontaminirane, izrađeni su i realizovani projekti deminiranja koji su provedeni tokom 2007., 2011. i 2012. godine čime je deminirana (očišćena) površina od 147.951,42 m².

Proširenjem obuhvata zaštićenog područja na sjever, obuhvaćeno je i rizično područje površine oko 328.000 m² koja je sumnjiva zbog postojanja mina i koja nije definisana kroz projekte za deminiranje. Kako ovi dijelovi područja još uvijek predstavljaju opasnost zbog mogućih mina, ovom problemu treba posvetiti posebnu pažnju.

Za sada je ovaj prostor obezbijeđen propisanim oznakama i nije dostupan za posjetioce prostora.

III.4 Koncept zaštite područja Zaštićenog pejzaža "Bijambare" i pojedinih zona

Osnovni dokument kojim je bazno određen koncept, principi i načela za uspostavljanje efikasne zaštite na cijelom zaštićenom području je Zakon o proglašenju Zaštićenog pejzaža "Bijambare" kojim su definirane granice obuhvata, kategorija zaštićenog područja, zoniranje prostora, mjere zaštite, intervencije u zaštićenom području, korištenje prirodnih resursa i politika upravljanja.

Konceptualni nivo organizacije zaštite unutar Zaštićenog pejzaža "Bijambare" bi se mogao identificirati kao kompleksno-zonalna. Ovaj koncept podrazumijeva organizaciju koncepta zaštite prirodnih vrijednosti prema pojedinim zonama unutar zaštićenog područja. Ovim konceptom, primarna zaštita prirodnih vrijednosti obavlja se u skladu s preporukama baznog elaborata za valorizaciju prirodnih vrijednosti Zaštićenog pejzaža "Bijambare" prema pojedinim zonama koje su inkorporirane u pomenuti Zakon o proglašenju zaštićenog područja.

Prema tim odredbama, koncept zaštite je baziran na nivou dva seta aktivnosti, a to su mjere zaštite i intervencije u zaštićenom području, odnosno koncept zaštite je organiziran kao set integralnih mjera kojima se definiraju zabranjene aktivnosti po pojedinim zonama.

U okviru područja Zaštićenog pejzaža „Bijambare“, ukupne površine 497,00 ha, izvršena je zonacija na tri funkcionalne cjeline:

Zona I- prva zaštićena zona – nukleus (zona A),

Zona II- druga zaštićena zona – pufer (zona B),

Zona III- treća zaštićena zona – tranzicijska zona (zona C).

Prva zaštićena zona – nukleus (A) obuhvata bijambarske pećine i njihovu okolinu površine 137,00 ha, a predstavlja prostor najviših vrijednosti, koje moraju ostati u potpunosti očuvane. Odlikuje se visokim stepenom geološke, hidrološke i florističke raznolikosti. Ovdje se nalaze ekosistemi koje odlikuje očuvana primarna struktura.

Druga zaštićena zona (B zona-puferska) obuhvata prostor površine 308,00 ha, dovoljno očuvan kako za konzervaciju sopstvenih ekosistema tako i ekosistema u nukleusu, te pruža mogućnosti za istraživanja, edukaciju i duhovnu rekreaciju.

Treća zaštićena zona (C tranzicijska zona) obuhvata prostor površine 52,00 ha, u kome preovladava održanje izvornog stanja. Predstavlja granično područje s nezaštićenim okruženjem. Ova zona je namijenjena prvenstveno aktivnostima u oblasti šumarstva, poljoprivrede, turizma i ugostiteljstva utemeljenim na principima uravnoteženog razvoja a u skladu sa prostorno – planskom dokumentacijom.

Ovako koncipirana zonacija područja Zaštićenog pejzaža „Bijambare“ omogućava realizaciju zadatih dugoročnih primarnih ciljeva.

IV PRIVREMENE UPRAVLJAČKE AKTIVNOSTI**IV.1 Troškovi realizacije za privremene upravljačke smjernice iz Budžeta Kantona Sarajevo**

Osnovni način finansiranja za primarno funkcionisanje područja Zaštićenog pejzaža "Bijambare" su izdvajanja iz Budžeta Kantona Sarajevo, dok veći dio razvojnih projekata u području se finansira iz vlastitih sredstava koja se ostvaruju pružanjem različitih usluga u području kao i iz sredstava međunarodnih programa – projekata.

Pregled prosječnih godišnjih izdvajanja iz Budžeta Kantona Sarajevo za održavanje osnovnih funkcija Zaštićenog pejzaža "Bijambare" (period januar - decembar 2019.)

R.b.	Budžetska stavka	Bruto iznos (KM)
1	Naknade za uposlenike (topli obrok, regres, plaća)	UKUPNO
Nadzornici x 1	1.556,36 KM	137.286,48 KM (za 12 mjeseci)
Čuvar objekata i naplate x 4	4.572,32 KM	
Direktor 1/5	916,15 KM	
Stručni rukovodilac 1/5	519,00 KM	
Stručni saradnik 1/5	434,25 KM	
Stručni saradnik pravnik 1/5	397,30 KM	
Stručni saradnik ekonomista 1/5	400,40 KM	
Vozač voza na elektropogon x1	1.301,90 KM	
Vodič u pećinu x1	1.342,86 KM	
2	Materijalni i režijski troškovi	
Režijski troškovi		UKUPNO:
Električna energija	3.000,00 KM	7.500,00 KM
Izdaci za komunikaciju i komunalne usluge:		
a) izdaci za fiksni, mobilni telefon i internet,	1.500,00 KM	
b) izdaci za vodu i kanalizaciju,	1.500,00 KM	
c) dezinfekcija, dezinsekcija i deratizacija,	1.000,00 KM	
d) izdaci za održavanje čistoće	500,00 KM	
Materijalni troškovi		
Promotivni materijal, ulaznice i karte	2.500,00 KM	5.500,00 KM
Nabavka i održavanje računarske opreme i fiskalnih kasa	1.000,00 KM	
Osiguranje lica i sredstava	2.000,00 KM	
3	Odvoz organskog i neorganskog	3.000,00 KM

	otpada	
4	Povremeno i privremeno angažovana radna snaga	25.000,00 KM
Troškovi goriva i maziva	4.000,00 KM	12.500,00 KM
Tehnički pregled i registracija vozila i voza na elektropogon	2.500,00 KM	
Troškovi održavanja vozila i nabavke dijelova	6.000,00 KM	
Sveukupno		190.786,48 KM

IV.2 Troškovi realizacije za privremene upravljačke smjernice iz Budžeta Kantona Sarajevo – Vlastiti prihodi Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja

IV.2.1 AKCIONI PLAN: Monitoring prirodnih vrijednosti

Sredstva	Vlastiti prihod Kantonalne javne ustanove za zaštićena prirodna područja Budžet Kantona Sarajevo
Pokazatelj uspješnosti	Rezultati monitoringa
Nosilac aktivnosti	KJU za zaštićena prirodna područja

Aktivnost	Troškovi*	Izvor	Trajanje	Početak
Istražiti i definisati vrste gljiva u Zaštićenom pejzažu	4.000,00	KJU	1 godina	2019.
Monitoring zdravstvenog stanja voda i stanja otpadnih voda	1.000,00	KJU	1 godina	2019.
Monitoring zemljišta	1.000,00	KJU	1 godina	2019.
Monitoring zdravstvenog stanja šumskih ekosistema	2.000,00	KJU	1 godina	2019.
Monitoring zdravstvenog stanja divljači, prihrana divljači, sanacija uzgojnih objekata	3.000,00	KJU	1 godina	2019.
UKUPNO	11.000,00		1 godina	2019.

* Troškovi su dati u KM.

IV.2.2 AKCIONI PLAN: UREĐENJE INFRASTRUKTURE

Sredstva	Vlastiti prihodi KJU za zaštićena prirodna područja Budžet Kantona Sarajevo
Pokazatelj uspješnosti	Uređen prostor i zadovoljniji posjetioci
Nosilac aktivnosti	KJU za zaštićena prirodna područja

Aktivnost	Troškovi*	Izvor	Trajanje	Početak
Radovi na uređenju pješačke staze na potezu Edukacioni centar – Donja bijambarska pećina	15.000,00	KJU	1 godina	2019.
Radovi na rekonstrukciji šumske staze	30.000,00	KJU	1 godine	2019.
Sanacija Drvenog grada	10.000,00	KJU	1 godine	2019.
Radovi na iskopu i postavljanju cijevi i priključka za vodu s izvorišta Junakovac	12.000,00	KJU	1 godine	2019.
UKUPNO	67.000,00	KJU	1 godina	2019.

* Troškovi su dati u KM.

Na osnovu ugovora Kantonalna javna ustanova ima obavezu realizovati u toku 2019. godine aktivnosti koje će biti prikazane u tabelarnom djelu akcionog plana.

IV. 3 AKCIONI PLAN – REALIZACIJA UGOVORENIH PROJEKATA

IV. 3.1 Projekat ADRIATICAVES - Održivo upravljanje i turistička promocija prirodnog i arheološkog naslijeđa

Sredstva	EU - Interreg Adrion- Ionian programme
Pokazatelj uspješnosti	Obezbijeđena nova istraživanja za pećine te stvoreni novi sadržaji koji doprinose kvaliteti turističke ponude zaštićenog područja. Izrađeni novi elaborati vezani za prirodne vrijednosti i sadržaji koji unapređuju turističku ponudu.
Nosilac aktivnosti	KJU za zaštićena prirodna područja

Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“

Aktivnost	Troškovi*	Izvor	Trajanje	Početak
Mapiranje i mjerenje habitata pećina kao i monitoring mikroklimatskih uslova u pećinama kako bi se utvrdilo stanje u pećinama	5 000,00	EU	1 godina	2019. godina
Izrada replika i postavka muzeja(sa pratećom infrastrukturom)u pećini	30.000,00	EU	1 godina	2019. godina
1. Nabavka eco vozila, 2. Nabavka rasvjete	40.000,00 17.000,00	EU	1 godina	2019. godina
Edukacija speleovodiča u cilju poboljšanja usluga u turizmu	3.000,00	EU	1 godina	2019.godina
Poboljšanje turističke signalizacije i kreiranje turističke ponude	24.500,00	EU	1 godina	2019.godina
UKUPNO	119.500,00	EU	1 godina	2019.godina

* Troškovi su dati u KM.

IV.3.2 PROJEKT ECO KARST – “Eco Karst - usluge ekosistema zaštićenih područja u kršu - pokretačka snaga lokalnog razvoja“

Sredstva	EU - Interreg Danube Programme			
Pokazatelj uspješnosti	Saradnja KJU za zaštićena područja s lokalnom zajednicom, izrada biznis plana za male poduzetnike			
Nosilac aktivnosti	KJU za zaštićena prirodna područja			
Aktivnost	Troškovi*	Izvor	Trajanje	Početak
Trening namijenjen lokalnoj zajednici u cilju razmjene znanja i sticanja vještina u izradi biznis projekata.	1.000,00	EU	1 godina	2019. godina
Treća radionica sa lokalnom zajednicom i stakeholderima u cilju kreiranja Akcionog plana.	1.000,00	EU	1 godina	2019. godina
Sastanak organizacionih partnera projekta Eco Karst u kojem će biti predstavljena Javna ustanova i zaštićena područja KS-a.	3.000,00	EU	1 godina	2019. godina

Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“

Dodjela nagrada za najbolju poslovnu ideju prema pozivu koji je bio objavljen u novembru/decembru 2018	4.000,00	EU	1 godina	2019. godina
Sveukupno	9.000,00	EU	1 godina	2019.godina

* Troškovi su dati u KM.

REKAPITULACIJA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA REALIZACIJU PRIVREMENIH UPRAVLJAČKIH SMJERNICA

Izvor finansiranja	Iznos/ KM
Budžet Kantona Sarajevo	190.786,48
Vlastiti prihodi KJU Budžet Kantona Sarajevo (Akcioni plan IV.2.1 i IV.2.2)	78.000,00
EU po programima (Akcioni plan IV.3.1 i IV.3.2)	128.500,00
UKUPNO	397.286,48

Predsjednik
Upravnog odbora

Melis Zunda, dipl. ing. saob. i kom.

Broj: 01- 024 U.O/19
Sarajevo, 04.07 2019. godine

O b r a z l o ž e n j e

Pravni osnov:

Pravni osnov za donošenje ovih privremenih upravljačkih smjernica sadržan je u članu 27. Zakona o ustanovama („Službeni list R BiH“, br. 6/92, 08/93 i 13/94) kojom je propisano da „upravni odbor odlučuje o svim pitanjima obavljanja djelatnosti radi koje je ustanova osnovana ako zakonom nije određeno da o određenim pitanjima odlučuje drugi organ ustanove“ i članu 241. Zakona o zaštiti od prirode („Sl. novine Federacije BiH“, broj 66/13) kojim je propisano da „do donošenja plana upravljanja, organi upravljanja zaštićenih područja uz saglasnost Federalnog ministarstva i nadležnih kantonalnih ministarstava donose privremene upravljačke smjernice s osnovnim dijelovima plana upravljanja bez provođenja postupka javnog uvida“.

Razlozi za donošenje:

Vlada Kantona Sarajevo je donijela Odluku o provođenju Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem „Bijambare“ („Sl. novine Kantona Sarajevo“, broj 35/08) čiji je sastavni dio Plan upravljanja Zaštićenim pejzažem „Bijambare“ 2008-2018. Pomenuti dokument se izrađuje i donosi za period upravljanja područjem od 10 godina. Zaključno sa 31.12.2018. godine je istekao period važenja Plana upravljanja. Do donošenja Plana upravljanja Zaštićenim pejzažem „Bijambare“ Javna ustanova je izvršila pripremu Prijedloga privremenih upravljačkih smjernica radi upravljanja područjem Bijambara koje je Zakonom proglašeno kao V a kategorija zaštite prirodnih vrijednosti –zaštićeni pejzaž- kopneni pejzaž.

U Privremenim upravljačkim smjernicama je definisano korištenje prirodnih vrijednosti, način i izvori finansiranja zaštićenog područja, te isti stavila na dnevni red Upravnom odboru Javne ustanove na razmatranje i donošenje.

Na osnovu gore izloženog, predlaže se Upravnom odboru Javne ustanove da donese Privremene upravljačke smjernice za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“, koje će se dostaviti na saglasnost Ministarstvu prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo.

Prilog:

- Prijedlog privremenih upravljačkih smjernica za Zaštićeni pejzaž „Bijambare“